

ASTANA – (NE)UDRŽITELNÉ MĚSTO ANEB ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ V KAZACHSTÁNU

V posledních letech se mnohé v rozvoji měst, a to i v oblasti teoretické, děje v Asii. Problémy, cíle a částečně i nástroje tu mají jiné, než používáme u nás ve střední Evropě. Přesto, nebo právě proto, je zajímavé nahlédnout pod pokličku územního plánování Kazachstánu – rozlehlé, nepříliš lidnaté, ale především velmi ambiciózní země na rozhraní Evropy a Asie. Článek čerpá z krátkého pedagogického pobytu na tamní fakultě architektury.

Úvodem

V posledních letech se mnohé v rozvoji měst a osídlení, a to i v oblasti teoretické, děje v Asii. Rád bych porozuměl tomu, jak se plánuje, či možná neplánuje, v nových, překotně se rozvíjejících světových ekonomikách. Zatím se mi žel poštěstilo navštívit pouze nepříliš lidnatou, ale velmi rozlehlou a nesmírně ambiciózní Kazašskou republiku, zemi na rozhraní Evropy a Asie, uprostřed Eurasie, jak zdůrazňují místní, kde jsem strávil 14 dní především v její nové metropoli Astaně, na tamní fakultě architektury.

Astana je prudce rostoucí mladé město s moderní architekturou a velkolepou urbanistickou koncepcí. Její rozvoj je evokován jednak politicky, veden velikášskými představami prezidenta, a pak také silným ekonomickým zájmem opírajícím se o těžbu ropy a dalších nerostných surovin. Z toho se odvíjejí cíle urbanistického rozvoje města, které jsou zcela protikladné středo- a západoevropským ideám udržitelného rozvoje. Kultem osobnosti prezidenta Nazarbajeva je ovlivněno i územní plánování – Nursultan Nazarbajev je nejen vedoucí politik, ale i vrchní umělec a urbanista. Přesto rozvoj města a celé země je nepopíratelný a společenské klima, viděno z perspektivy mé krátké návštěvy, přívětivé a bezpečné. Je poučné sledovat, jak se společensko-ekonomické poměry, a s tím související způsoby řízení územního rozvoje a územně plánovací nástroje, nakonec projevují v uspořádání urbanistické struktury, obrazu i fungování města.

Způsoby řízení územního rozvoje obecně

Abych zasadil územní plánování v Astaně a Kazachstánu do obecnějších souvislostí, dovolím si krátkou úvahu o způsobech plánování a řízení rozvoje území, jak se vyskytují v různých historických a společenských podmínkách. Domnívám se, že na základě cílů a společensko-politického postavení toho, kdo je objednatel, nositelem požadavku rozvojového záměru, lze s jistou mírou zjednodušení definovat několik základních modelů, přístupů k územnímu plánování:

Model idealistický. Na počátku stojí idea o tom, jak by mělo město či krajina vypadat. Idea, která často reaguje na nějaký problém a nabízí jeho jednoduché řešení, nebo je vedena egem nositele, vládce, poukázat na svou moc, a tím si ji ještě více upevnit. Ani silná myšlenka se sama neprosadí – optimální se v takovém případě jeví centrální řízení země. Případně zůstane idea jen utopií. Z dávné i nedávné historie známe řadu případů, které by se daly přiřadit k této skupině: ideální renesanční město, zahradní město, funkcionalistické město, „sorela“ a velkolepé urbánní záměry fašistických diktatur v Římě či Berlíně, také nové hlavní město Brasílie či aktuální „ekologické“ město. Výhodou takového postupu je relativně rychlé a efektivní řešení. Rizikem pak to, že každá zajímavá idea nemusí být, a obvykle také není, tou nejvhodnější možností, i když se to tak zpočátku nezdá.

Model tržní, ekonomický, kapitalistický. Rozvoj probíhá s minimem regulací a vnějších zásahů, veden zájmy investora uspokojit poptávku a realizovat svůj zisk. Jde o systém liberální, levný. Problémem je, že aktuální tržní

situace většinou nezohledňuje dlouhodobé perspektivy a veřejné zájmy i negativní externalitu.

Model racionální. Vychází z představy, že problémy, které vznikají při aplikaci dvou výše uvedených přístupů, by bylo možno vyřešit racionálně, odborníky: provést důkladnou analýzu potřeb, předpokladů a možností a navrhnout objektivně, ze sociálních, ekonomických a ekologických hledisek, tu nejlepší variantu. Tento postup se více či méně uplatňuje od začátku 20. století, kdy Patrick Geddes píše své *Cities in Evolution*, a územní plánování se postupně stává systematizovanou odbornou činností i vědním oborem. Ani tento způsob, jak mnozí známe ze svých praktických pokusů navrhnout ten „nejlepší“ územní plán, není optimální. Zastupitelé obvykle nepochopí naše „geniální“ myšlenky a chtějí něco jiného. A mají na to právo, zodpovědnost odborníka-plánovače je v tom, že správně vyhodnotí klady i zápory možných variant, ale cíle a priority určuje objednatel, ať už je to feudální panovník či politik, a ten nese také konečnou zodpovědnost za rozhodnutí o směřování budoucího rozvoje.

Model komunikativní, občanský. Požadavek na maximální participaci veřejnosti při formování vize rozvoje města je také diskutovaný v liberální společnosti již řadu desetiletí. Vychází z předpokladu, že uživatelé území, obyvatelé a vlastníci, tedy veřejnost, nejlépe vědí, co je třeba řešit a jaké směřování by jim nejlépe vyhovovalo. Územní plán by tak měl být průmětem všech těchto dílčích zájmů. Problémem je, že veřejnost není jeden subjekt, veřejnost je rozmanitá, něco jiného chce uživatel města jako obyvatel, jako zaměstnanec, jako rekreatant, něco jiného vlastník pozemku. Co tedy

představuje veřejný a společným zájem? Možná se dojde ke shodě u obecných proklamací, ale jakmile se vize promítne do konkrétních pozemků, jsme ve slepé uličce, veřejné projednávání se protahuje a schválený územní plán je v nedohlednu. Nežřídka také tohoto procesu, doprovázeného „křikem veřejnosti“, využívají k prosazení svých partikulárních zájmů různé nátlakové skupiny zahalené pod roušku chvályhodné občanské iniciativy.

Model filantropický, spravedlivý, ochránářský. I pokud by se nám při maximální snaze a optimálních podmínkách podařilo připravit „nejlepší“ územní plán, tzn. provést důkladné analýzy a rozborů, navrhnout odborně podložené varianty a vše v každé etapě důsledně projednat s veřejností, neznamená to, že město bude fungovat bez problémů. Ani teoreticky asi není takový postup optimální. Ne všichni lidé jsou ochotni a schopni zapojit se do procesu tvorby územně plánovací dokumentace. Některé sociální a etnické skupiny žijí vyloučené ze společnosti, na jejím okraji, a aktivní část veřejnosti účastníci se veřejného projednávání o řešení problémů minoritních skupin příliš neusiluje. Negativa z toho plynoucí se tak nadále, zejména ve velkých městech, prohlubují (sociální ghetta, bezdomovectví apod.). Tu a tam se pak objevují názory, že urbanista by měl aktivně vstupovat do komunikace s těmito skupinami, že ve své činnosti by měl být především ochránářem chudých.

Model akční. Zkušenosti ukazují, že proces rozvoje území nelze ponechat pouze na samovolných aktivitách, ať budou určovány tu víc, tu méně trhem, či omezovány regulativy, na nichž se dohodne veřejnost s dotčenými orgány. Jsou situace a jsou území, jako např. „brownfieldy“, kdy město (stát, obec) s pasivními nástroji nevystačí. V těchto případech se ukazuje vhodné do lokality vstoupit cíleným zásahem, a tak nejen toto místo, ale i jeho okolí, které pak už situaci samo zvládne, pozvednout. Řadu podobných úspěšných operací nalezneme např. v Paříži (Park André Citroën, La Vilette).

Společenské podmínky, veřejná správa a nástroje územního plánování v Kazachstánu

Kazašská republika vyhlásila svou samostatnost v prosinci 1991, do té doby byla jednou z republik Sovětského svazu. Oficiálně je unitárním státem s prezidentskou formou vlády, v čele stojí již po čtvrté za sebou zvolený první prezident Nursultan Nazarbajev.

Republika se administrativně člení na 14 oblastí (provincií, krajů) a dvě města tzv. republikového významu, kterými jsou hlavní město – „stolica“ Astana a další významné a pro cizince zřejmě nejznámější kazašské město Almata na jihozápadním okraji země (Alma-Ata, hlavní město Kazachstánu do roku 1997). Pro výkon státní správy i samosprávy se území jednotlivých oblastí dále dělí na okresy. Z tohoto pohledu mají významnější postavení než běžná města – postavení podobné okresům, tzv. města oblastního významu (obdobu našich statutárních měst).

Jednotlivé oblasti a regiony většinou neoplyvají nějakým specifickým historicky či výrazněji kulturně podmíněným charakterem, do 19. století bylo území Kazachstánu „obýváno“ kočovnými kmeny, i když i ty se dělily na tři hlavní větve kočující v jistým způsobem územně vymezených paralelních pásech.

Dnes žije na ploše 2,7 milionů km² 16,5 milionů obyvatel, z nichž 10,5 milionů tvoří Kazaši a 3,7 milionů Rusové. V roce 1989 byl počet Rusů a Kazachů přibližně stejný, 6,2 a 6,5 milionů [1]. Kazašské vedení praktikuje cílenou nacionální politiku, snaží se do země přilákat etnické Kazachy, kteří museli zemi za sovětské vlády opustit.

Stát se hlásí k demokratickým principům, veškerou moc, alespoň formálně v ústavě, odvozuje z lidu [2]. Zákonodárnou moc má dvoukomorový parlament, do dolní sněmovny jsou poslanci voleni na základě všeobecného, přímého a rovného hlasování, horní (senát) se skládá z většiny nepřímo volených zástupců, po dvou z každé správní oblasti, a z patnácti senátorů jmenovaných prezidentem republiky. Prezident vyhlášu-

je zákony schválené parlamentem, ale může vydat také svá nařízení, vyhlašuje řádné i mimořádné volby do parlamentu, svolává první a případné mimořádné zasedání parlamentu, rozhoduje též o uspořádání celorepublikového referenda. Výkonnou moc mají prezident a vláda jmenovaná prezidentem.

Vůli obyvatel jednotlivých administrativně-územních celků reprezentují volení zástupci do samosprávných orgánů, zastupitelských sborů – tzv. maslichatů. Maslichaty schvalují plány týkající se místního ekonomického, sociálního i územního rozvoje, tedy i územně plánovací dokumentaci. Činnost maslichatu může být předčasně ukončena vlastním rozpuštěním, nebo rozhodnutím prezidenta republiky.

Místní orgány státní správy – v případě Kazachstánu je příhodnější je nazvat místními výkonnými orgány státní moci – tzv. akimaty – jsou součástí jednotného systému výkonné moci Republiky Kazachstán a zajišťují realizaci celostátní politiky v místních podmínkách. Tento místní výkonný orgán v čele s „akimem“ (z hlediska územního podobnost s naším hejtmánem, primátorem a starostou) zastupuje v předmětném území prezidenta a centrální vládu. Hejtmany a primátory, tj. akimy oblastí a měst Astany a Almaty jmenuje se souhlasem příslušných maslichatů prezident republiky. Také ostatní akimové-starostové jsou jmenováni nebo voleni způsobem stanoveným prezidentem. V podmínkách Evropské unie preferovaný princip decentralizace, subsidiarity, je nahrazen centralistickými zásadami, což se ale na druhou stranu ukazuje při realizaci výrazných urbánních konceptů a idejí územního rozvoje jako velmi operativní.

Jako v jiných civilizovaných zemích používá stát k prosazování veřejných zájmů a ke koordinaci územního rozvoje standardní nástroje územního plánování. Činnost a kompetence jednotlivých státních, místních či samosprávných orgánů v této sféře vymezuje stavební zákon, v Kazachstánu nazývaný zákonem o architektonické, urbanistické a stavební činnosti [3], který definuje mimo jiné stavební a územně plánovací terminologii a obsahuje požadavky na zajiště-

ni zdravého životního prostředí, kulturního dědictví, veřejné vybavení a další obecně technické požadavky na výstavbu, také práva a povinnosti akterů vybraných činností ve výstavbě, autorské právo, principy vydávání státních norem a požadavky na státní kontrolu a dohled či na technický a autorský dozor.

Kromě již zmíněných orgánů státní moci (akimatů) existuje na republikové, oblastní a okresní úrovni a v republikových a oblastních městech také specializovaný úřad – tzv. „oprávněný státní orgán pro architekturu, urbanismus a výstavbu“, který koordinuje, reguluje a dohlíží na územní plánování, architekturu a výstavbu (v našich podmínkách obdoba odborů územního rozvoje nebo útvarů hlavních architektů). V metropoli a v dalších „statutárních“ městech jsou vedoucí těchto úřadů hlavními architekty.

Územní plánování je podrobněji definováno v Pokynu pro přípravu, koordinaci a schvalování urbanistických projektů v Republice Kazachstán [4]. Jsou zde mimo jiné upřesněny cíle územního plánování a jednotlivé stupně územně plánovacích dokumentů a jejich podrobný obsah:

Obecné zásady uspořádání území Republiky Kazachstán. Obsahují základní informační a analytické podklady zdůvodňující strategii územního rozvoje Republiky Kazachstán v globálních souvislostech.

Meziregionální zásady územního rozvoje (včetně mezinárodních zásad regionálního rozvoje). Definují požadavky na strategii rozvoje oblastí na základě širších sociálně-ekonomických, přírodních a klimatických souvislostí.

Komplexní zásady územního plánování oblastí (případně měst republikového významu, okresů a jiných v podstatě libovolných územních částí). Realizují státní politiku strategického územního rozvoje na předemném území v místních sociálně-ekonomických, klimatických a dalších specifických podmínkách, jakož i soulad zájmů státu a jednotlivých oblastí a regionů tak, aby se vytvořily podmínky pro komplexní a harmonický rozvoj území a realizaci

vybraných objektů státního, regionálního a místního významu. Mohou se navrhnout také jako komplexní zásady územního rozvoje okresů (okresní územní plány) či souborů venkovských sídel, území kolem velkých měst, rekreačních a přírodních území včetně chráněných přírodních území.

Obecné územní plány obcí (Master Plans). Jsou zpracovávány pro území měst a jejich příměstských oblastí, případně venkovských sídel, s cílem zajistit komplexní přístup k plánování území obcí a navazujících území sousedících správních jednotek. Hranice řešených území jsou definovány nadřazenými územně plánovacími dokumenty. Obecný územní plán je hlavním urbanistickým dokumentem, vychází ze sociálních a ekologických požadavků, zároveň plně zohledňuje lidské potřeby i zdroje a kapacity území. Obecný územní plán je vyvíjen proto, aby v něm byla stanovena prognóza vývoje počtu obyvatel a zaměstnanosti, koncepce dlouhodobého plánování investic, koncepce územního rozvoje města a formování urbanistických struktur, funkčního uspořádání území, objektů veřejného zájmu, organizace dopravy a dopravní obsluhy území, rozvoje systému inženýrských sítí, občanského vybavení, ochrany území před nebezpečnými přírodními a civilizačními vlivy a procesy, ochrany přírodního životního prostředí a historického a kulturního dědictví. Obecný územní plán obce je obvykle pořizován ve dvou fázích: dlouhodobá prognóza rozvoje (koncepce) a obecný územní plán. U měst do 100 tisíc výhledových obyvatel je dlouhodobá prognóza součástí obecného územního plánu. U měst a vesnic do 20 tisíc výhledových obyvatel je obvykle obecný územní plán současně podrobnějším územním projektem.

Územní projekty. Pořizují se pro jednotlivé relativně samostatné městské čtvrti a funkční části měst a vesnic. Je-li to potřebné, lze územní projekt zpracovat pro území celého malého města nebo venkovské obce s výhledovým počtem obyvatel do 50 tisíc. Může být také zpracován na území mimo zastavěnou část města. Územní projekt definuje základní uspořádání území se stanovením urbanistických funkcí, uliční

čáry a čáry regulace zástavby, plochy pro veřejné vybavení, organizaci uliční sítě a dopravní obsluhu, trasy inženýrských sítí, uliční profily, terénní úpravy a ozelenění území, vymezuje území s omezením veřejného využití, chráněné lokality a další dle potřeby.

Zastavovací projekty. Jsou pořizovány pro území bloku domů, mikroúzemí a další obdobné prvky urbanistické struktury měst a venkovských obcí v hranicích uličních čar či pozemků. Zastavovací projekt může být zhotoven bez schváleného územního projektu (musí ale respektovat platný obecný územní plán). Zastavovací projekt navrhuje mimo jiné zejména kompoziční řešení architektonických komplexů, typ budov a charakter staveb, postup výstavby či rekonstrukcí, ukazatele využití objektů a ploch, polohu inženýrských sítí, terénní úpravy, organizaci jednotlivých druhů dopravy, odhad stavebních nákladů.

Územně plánovací dokumentace podléhá státní kontrole – expertíze. Kromě toho musí být její základní části, jak je to obvyklé i kdekoli jinde, před svým schválením zveřejněny a projednány s dotčenými státními orgány, dalšími orgány chránícími jednotlivé veřejné zájmy a tzv. oprávněnými státními orgány pro architekturu, urbanismus a výstavbu. Musí být předmětem veřejné debaty organizované místními orgány. Před schválením územně plánovací, architektonické a stavební dokumentace mají fyzické a právnické osoby právo účastnit se jednání a předložit návrhy na změnu rozhodnutí, která by ovlivnila veřejný nebo soukromý zájem. Toto veřejné projednávání probíhá ale asi jen velmi formálně, protože širší i odborná veřejnost dle mých (připouštím že omezených) zkušeností, o něm vůbec neví.

Územně plánovací dokumentace je pořizována územně příslušnými orgány výkonu státní moci – akimaty a odsouhlasována – schvalována maslichaty (místními zastupitelstvy). Konečné schválení – potvrzení ale přísluší vždy nadřízenému orgánu výkonné moci. Tak např. územně plánovací dokumentaci na úrovni oblastí (provincií), měst republikového významu (což je Astana a Almata) a měst oblastního významu

nad 100 tisíc obyvatel, tak jako i architektonickou a stavební dokumentaci objektů, které mají celostátní nebo mezinárodní význam (včetně jejich změn), schvaluje centrální vláda.

Astana

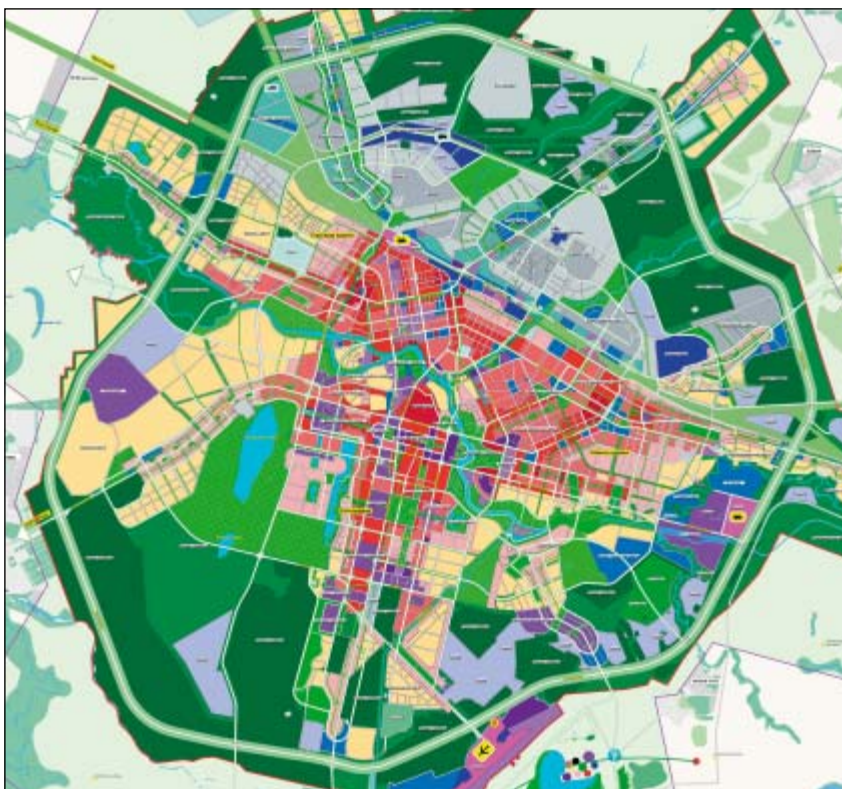
Astana vznikla v roce 1997, když se prezident Nazarbajev rozhodl, že přesune své prezidentské sídlo a další vrcholné státní úřady a instituce z příjemné Almaty, která se ale nachází v rizikové poloze v jihovýchodním cípu země blízko kirgizských a čínských hranic, do nehostinného Celinogradu uprostřed rozlehlé kazašské stepi, kde je v létě +40 a v zimě -40°C, a kde není, resp. nebyla, téměř žádná infrastruktura a v podstatě ani lidé. Nicméně nové Hlavní město (Astana znamená v řeči Kazachů „hlavní město“) navzdory tomu utěšeně roste. Za posledních necelých 20 let z 200 000 na 800 000 obyvatel. A vzkvívá. Urbanistickou koncepci města jako vítěz mezinárodní urbanistické soutěže navrhl nedávno zesnulý japonský architekt Kišo Kurokawa, významné veřejné budovy tu staví Norman Foster a další světovými architekti.

Urbanistickou strukturu města lze rozdělit na tři až čtyři základní charakteristické typy/části:

Nové město. Vládní čtvrť a navazující objekty veřejného vybavení, administrativy, nové obytné a parkově upravené komplexy (k těm se ještě podrobněji vrátím).

Socialistické město. Tvořené především chátrajícími soubory panelových domů a ještě staršími a o nic lépe udržovanými „klasicistními“ bloky z dob rannější fáze komunismu. Výjimečně doplňuje atmosféru torzo nějaké nižší zástavby – zbytku ulice z původní vesnice či skupinka rodinných domů z 2. poloviny minulého století. Nejsou to sice žádné architektonické klenoty, ale území působí, až na tu zchátralost, v celku obytně a normálně.

Mezi Novým jižním a severním Socialistickým městem (názvy městských částí nejsou oficiální, vymyslel jsem si je, abych zjednodušil jejich popis) pro-

Územní plán Astany, aktualizace 2010, hlavní výkres [5]

Socialistické sídliště z 60. let 20. století. V pozadí z něj ukrajuje nová vysokopodlažní zástavba.

téká řeka Išim. Nové město tuto řeku nedávno překročilo a kobercovým způsobem postupně likviduje neutěšenou minulost, aby ji nahradilo, v duchu tezí prezidenta, zářivější budoucností.

Předměstí. Na kraji Socialistického města, také severně od řeky, je městská periferie. Ne taková, jak ji známe z našich

evropských měst (výrobní nebo skladové haly a související rozlehlé oplocené areály, velké komplexy bez vazeb na město, bez konce a bez koncepce). Tady je předměstí tvořeno změtí drobných staveb, těsně na sebe nalepených, postavených z kdoví čeho, typologieky něco mezi rodinným domkem, dílnou, garáží a kůlnou. Domky a souvi-

sející malé parcely jsou řazeny kolem úzkých, nezpevněných (nebo částečně zpevněných) ulic. Nevím, jak se na jedné z nich vedle sebe užíví pět kameno-sochařství nebo přibližně stejný počet opraven automobilů. A je tu živěji než v centru. Je tu také největší astanská tržnice. I tato městská část postupně ustupuje Novému městu. Možná je to škoda. Vybrali jsme si ji ale pro urbanistický workshop, který jsem v Astaně s místními studenty architektury uspořádal.

Shluk domů v předměstí. V pozadí se již objevuje nová výstavba.

Na severovýchodním okraji města, důsledně železnici oddělená od obytných čtvrtí, se rozkládá monofunkční průmyslová zóna.

Novodobá urbanistická koncepce Astany je založena na širokém a přibližně 4 km dlouhém pěším centrálním bulváru, na kterém je umístěno několik společensky i architektonicky významných budov. Na západě začíná velkým stanem Chan Šatyr – poloprůsvitnou, plátěnou, dvouplášťovou, polyfunkční obchodně-kulturně-sportovní pyramidou s vrcholem sahajícím do výšky 150 m. Uprostřed bulváru a jakéhosi náměstí stojí Bajtėrek (v kazachštánštině topol) – strom života – symbol Kazachstánu, vyhlídková věž zakončená 22metrovou skleněnou koulí. Na východním konci promenády se nachází komplex vládních budov a Prezidentský palác a za ním Prezidentský park a opět pyramida – Palác míru a smíření – kde se mají konat duchovní setkání na nejvyšší úrovni. Zatím se tam údajně jedenkrát sešli vedoucí představitelé církvi, jinak jsou vnitřní velkolepé prostory téměř bez užitku. Podobně prázdná, nákladná a zbytečná se jeví rozlehlá, byť upravená a výtvarně působivá, veřejná prostranství, opuštěnost v centru jiné metropole nevidaná.

Architektura, zejména její filozofie – symboly – duchovní podstata, by si zasloužily samostatný článek, který je nad rámec zaměření tohoto časopisu. Zvědavcům a příznivcům okultismu mohu ale doporučit článek „Sinister Sites – Astana“ [6], případně jeho odezvy na českém webu [7].

Z urbanistického pohledu stojí za zmínku dopravní systém. Celé město je založené na individuální automobilové

S. Akpas, D. Almagambetov, R. Ovchinikov: Návrh přestavby předměstského území v Astaně, workshop 9/2012.

K. Hegrová: Návrh přestavby předměstského území v Astaně, ateliérová práce 2012/2013. Záměrem bylo nabídnout příjemnější měřítko.

dopravě. Hromadná autobusová doprava nemá jasný systém, je nepravidelná a nedostatečná. Rovněž cyklistu nelze ve městě prakticky potkat. Široké a kapacitní ulice se znovu ještě více rozšiřují, a přesto jsou ve špičce ucpané automobily. Městu chybí přívětivá obytná atmosféra typická pro evropská města. Svě v tom jistě sehrávají poměrně levný benzín a po velkou část roku nepříjemné klimatické podmínky. Ale přece...

Obytněji nepůsobí ani nová obytná území – opět rozlehlý anonymní parter a z něho vyrůstající vysoké bytové domy, totéž, co se stavělo před 30–40 lety. Nyní jsou z jiných materiálů, technicky vyspělejší, vyšší, možná barevnější.

Budování Astany není u konce. Po obvodu města se připravuje okružní komunikace a zelený pás, který by město chránil před větry vanoucími z okolní stepi.

Resumé

„V krátké době nová metropole, zrozená z vůle prvního prezidenta Kazachstánu, zhmotnila národní ideje nezávislosti a globálního úspěchu mladého státu“, píše Nursultan Nazarbajev na svých internetových stránkách [8]. Astana je město stavěné způsobem na „zelené louce“, nevyužívá možnost zachytit a rozvíjet něco z místní atmosféry, a tím postupně růst a zhodnocovat se. Chopila se ale příležitosti – potřeby hlavního města v nové poloze, a možnosti – tj. díky ekonomické síle a centralizované moci – tuto ideu, navzdory vnitřní logice vývoje tradičních měst, realizovat.

Použité zdroje:

- [1] Казахстан. In: *Wikipedia* [online]. [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://ru.wikipedia.org/>.
- [2] Конституция Республики Казахстан. In: *Официальный сайт Республики Казахстан* [online]. [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.akorda.kz/ru/category/konstituciya>.
- [3] Закон Республики Казахстан от 16 июля 2001 года N 242 „Об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности в Республике Казахстан“. In: *Государственный архитектурно-строительный контроль Республики Казахстан: Комитет по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства регионального развития*

Centrální promenáda během příjemného zářivého dne

Centrální promenáda večer

Республики Казахстан [online]. [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://gask.kds.gov.kz/>.

[4] СН РК 3.01-00-2011: Инструкция о порядке разработки, согласования и утверждения градостроительных. In: *Smetana-kz.com: Нормативно-технические документы по градостроительству, зданиям и сооружениям* [online]. [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: http://smeta-kz.com/?page_id=517.

[5] Генеральный план города Астаны. In: *ТОО НИПИ Астанангенплан* [online]. 2010. [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://astanagenplan.kz/genplan/index.html>.

[6] Sinister Sites – Astana, Khazakhstan. In: *The Vigilant Citizen* [online]. 2009 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://vigilantcitizen.com/sinistersites/sinister-sites-astana-khazakhstan/>.

[7] Zlověstné místo – Astana. In: *Zvědavec* [online]. 2009 [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.zvedavec.org/komentare/2009/07/3219-zlovestne-misto-astana.htm>.

[8] Астана – столица Республики Казахстан. In: *Официальный сайт Президента Республики Казахстан* [online]. [cit. 2013-07-16]. Dostupné z: <http://www.akorda.kz/ru/category/astana>.

ZHURAVLYOVA, Yelena. *Koncepcie rozvoje měst: seminární práce*. Fakulta architektury VUT v Brně, 2012.

*doc. Ing. arch. Gabriel Kopáček, Dr.
Fakulta architektury VUT Brno*